

Adroddiad i'r	Pwyllgor Llywio'r Iaith Gymraeg
Dyddiad y cyfarfod	15 Mawrth 2023
Aelod Arweiniol / Swyddog	Y Cynghorydd Emrys Wynne / Gary Williams
Awdur yr Adroddiad	Manon Celyn Roberts, Swyddog Iaith Gymraeg
Teitl	Strategaeth Iaith Gymraeg 2023-28

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn sôn am ddatblygu Strategaeth Iaith Gymraeg newydd ar gyfer Sir Ddinbych.

2. Beth yw'r rheswm dros wneud yr adroddiad hwn?

I roi'r wybodaeth ddiweddaraf ar amserlen arfaethedig ar gyfer datblygu'r strategaeth newydd

3. Beth yw'r Argymhellion?

I gymeradwyo'r dull, amserlen a'r camau gweithredu sy'n gysylltiedig â'r strategaeth.

4. Manylion yr Adroddiad

4.1 Mae Mesur yr Iaith Gymraeg (Cymru) 2011 wedi galluogi'r Llywodraeth i bennu safonau yn ymwneud â'r iaith Gymraeg ac mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i holl awdurdodau lleol fabwysiadu Strategaeth Iaith Gymraeg, fel rhan o'u hymateb i'r Safonau.

4.2 Mae'r strategaeth bresennol, a fabwysiadwyd gan Gabinet Sir Ddinbych ym Mawrth 2017, yn amlinellu'r dull tuag at hyrwyddo'r Gymraeg a hwyluso ei ddefnydd o fewn y sir, ac mae disgwyl i'r Cyngor adolygu ei strategaeth bum mlynedd wedi'r dyddiad cyhoeddi.

4.3 Mae'r Strategaeth Iaith Gymraeg bresennol yn cynnwys Gweledigaeth:

- Mae Sir Ddinbych yn sir ddwyieithog yn bennaf, gyda diwylliant a threftadaeth gyfoethog. Rydym yn falch iawn o'r ffaith hon ac eisiau i'r balchder hyn gael ei adlewyrchu yn ein rhyngweithiad o ddydd i ddydd gyda chymunedau, preswylwyr ac ein staff.
- Rydym wedi ymrwmo i sicrhau bod egwyddorion Safonau'r Gymraeg yn ategu'r ffordd rydym yn darparu gwasanaethau i'r cyhoedd; mae arnom eisiau i bobl allu cael mynediad i wasanaethau drwy eu dewis iaith yn naturiol, ym mhob cam o'u bywydau.

- Mae arnom eisiau gwella diwylliant ac ethos dwyieithog y sefydliad, gan ddarparu hyfforddiant a chyfleoedd cymdeithasol i'n staff weithio yn y Gymraeg a chynyddu eu hyder i ddefnyddio'r iaith yn y gweithle.
- Dymunwn weithio gyda phartneriaid a'r gymuned ehangach i sicrhau bod y Gymraeg yn ffynnu yn Sir Ddinbych.
- Mae gennym uchelgais i fod yn arweinwyr sector yn natblygiad yr iaith Gymraeg yng Nghymru.

4.4 Themâu cyfredol:

- Mae Thema 1 yn edrych ar gynyddu'r nifer o ddisgyblion sy'n dod yn rhugl yn y Gymraeg yn ystod eu bywyd yn yr ysgol a'u hannog i ddefnyddio'r iaith yn eu bywydau yn y dyfodol. Rydym hefyd yn ceisio gwella cyfleoedd i blant a phobl ifanc mewn lleoliadau cymdeithasol gan weithio gyda gwasanaethau hamdden ac ieuenctid.
- Mae Thema 2 yn edrych ar faterion sy'n effeithio ar gymunedau mewn perthynas â'r Gymraeg, gyda chanolbwynt allweddol ar effaith penderfyniadau polisi. Mae canolbwynt allweddol yn cael ei roi ar faterion cynllunio lleol a'r Fframwaith 'Mwy na Geiriau' er mwyn gwella gwasanaethau dwyieithog mewn ieuchyd a gofal cymdeithasol.
- Mae Thema 3 yn edrych ar y ffordd y dylai Sir Ddinbych a'i bartneriaid datblygu economi gydnabod pwysigrwydd economi ffyniannus i ddyfodol y Gymraeg yn ogystal â sicrhau bod strategaethau mewn lle i sicrhau bod cyfleoedd i bobl ifanc aros yn y gymuned leol.
- Mae Thema 4 yn edrych ar y ffordd y gall y Cyngor wella'r Gymraeg trwy ddarparu hyfforddiant i staff a gwella ethos ddwyieithog yr awdurdod trwy hyrwyddo'r Gymraeg.

4.5 Y Camau Nesaf:

- 4.5.1 Mae'r Cyngor wedi edrych ar sawl esiampl o arferion gorau cynghorau eraill, y wybodaeth ddemograffig sydd ar gael ac yn edrych ar lwyddiannau'r strategaeth flaenorol.
- 4.5.2 Mae trafodaethau gydag Aelodau a'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth ar y meysydd blaenoriaeth presennol yn barod wedi digwydd ac maent wedi cael eu cymeradwyo mewn egwyddor.
- 4.5.3 Wrth ddrafftio'r strategaeth, mae'r Cyngor wedi ymgysylltu ac ymgynghori gyda'r gwasanaethau a'r partneriaethau mewnol ac allanol perthnasol er mwyn drafftio'r adroddiad terfynol.
- 4.5.4 Mae'r Cyngor wedi comisiynu y Ganolfan Cynllunio Iaith i ddadansoddi data, gwneud gwaith ymchwil, a llunio adroddiad llwyddiant ar ein Strategaeth Iaith 2017-2022. Rydym wrthi'n cyd-weithio ar y canfyddiadau a bydd rhai camau gweithredu yn y Strategaeth Iaith newydd yn deillio o'r canfyddiadau hyn.

4.6 Amserlen Arfaethedig

CAM GWEITHREDU	ERBYN PRYD
Adroddiad Llwyddiant y Ganolfan Cynllunio Iaith	Mawrth 2023
Gorffen drafftio'r Strategaeth	Mai 2023
Cyflwyno fersiwn terfynol o'r Strategaeth i'r Pwyllgor Llywio	Mehfin 2023
Penderfyniad y Cabinet ar Strategaeth Iaith Gymraeg	Mehfin 2023
Gweithredu Strategaeth Iaith Gymraeg Newydd	Gorffennaff 2023 ymlaen

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae'r penderfyniad yn cyfrannu at ddatblygiad y Gymraeg â diwylliant bywiog llae mae'r Gymraeg yn ffynnu sy'n rhan o amcanion allweddol Cynllun Corfforaethol 2022-27 y Cyngor.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Nid oes cyllid ar gael ar gyfer y gwaith hwn ond mae'r Gwasanaeth Cymunedau a Chwsmeriaid wedi talu £12,000 o'u coffrau ar gyfer costau comisiynu'r Ganolfan Iaith i gynhyrchu'r adroddiad llwyddiant. Nid dyma'r achos bob tro mae'r Strategaeth angen cael ei diweddarau (pob 5 mlynedd), dim ond gan mai hon yw ein Strategaeth Iaith a'n adroddiad llwyddiant cyntaf. Bydd unrhyw gostau eraill yn cael ei ysgwyddo gan bartneriaid presennol a thrwy ewyllys da aelodau.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Er nad oes angen Asesiad o'r Effaith ar Les ffurfiol ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'n werth nodi rhai o'r manteision allweddol mewn perthynas â Deddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 a Safonau'r Gymraeg.

Un o brif elfennau'r Ddeddf Lles a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015 yw: "Cymru â diwylliant bywiog ac iaith Gymraeg ffyniannus: Cymdeithas sy'n hybu ac yn

diogelu diwylliant, treftadaeth a'r Gymraeg, ac sy'n annog pobl i gymryd rhan yn y celfyddydau, chwaraeon a hamdden.”

Mae gan y Cyngor rôl hefyd, trwy Safonau'r Gymraeg, i hyrwyddo cyfleoedd i gymunedau lleol gymryd rhan mewn gweithgareddau Cymraeg.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Cynhaliwyd ymgynghoriad gydag Aelod Cabinet Arweiniol y Gymraeg a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol Arweiniol.

9. Pa risgiau sydd yna ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Y brif risg yw'r dirywiad yn nifer y siaradwyr Cymraeg yn y sir yn ôl mesuriad y cyfrifiad cenedlaethol 2021. Mae holl sefydliadau partner hefyd wedi ymrwmo i gyfrannu tuag at ddatblygiad y Gymraeg yn genedlaethol a thuag at y targed o filiwn o siaradwyr Cymraeg erbyn 2050 a osodwyd gan Lywodraeth Cymru.